

BİLİM KÜLTÜR VE EĞİTİM

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ ÜZERİNE -2 TYMM'nin içeriğine dair

Prof. Dr. Alim Kaya

İstanbul Kültür Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Ömür Ceylan

İstanbul Kültür Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Dekanı

Prof. Dr. Hasan Şimşek

ODTÜ E Öğretim Üyesi

Nasıl bir insan sorusu eğitim sistemlerinin ve eğitim programlarının yanıtlaması gereken en yaşamsal sorudur. Çünkü bu soru; eğitimin öznesi olan insanın hangi niteliklerle donanık, hangi özelliklere sahip olması gerektiğini gösterir. Program geliştirme literatüründe bu durum amaç, hedef, kazanım, öğrenme çıktısı, öğrenme göstergeleri gibi kavramlarla ifade edilir ve hangi kavramın tercih edileceği büyük ölçüde her birinin farklı ontolojik, epistemolojik ve aksiyolojik önermeleri ve sayıtları olan eğitim felsefesi akım ve anlayışlarına bağlıdır.

Özellikle programın "Sunuş" metnindeki ontolojik, epistemolojik ve aksiyolojik bütünlük kavramlarına ilişkin açıklamalar o kadar zorlama ve dağınıktır ki, onlarca kez kullanılan "bütünlük" sözcüğü bile ortaya konan önermenin kavranmasına yetmemektedir. Açıkça belirtilmediği ve herhangi bir referans gösterilmediği için bilinen eğitim felsefesi teorilerinden hangisiyle ne oranda örtüştüğü tespit edilememekle beraber ilk 14 sayfadaki içerik, dil, ontolojik-epistemolojik-aksiyolojik duruşu içeren "programın felsefesi" kısmında seçilen sözcükler, "muhafazakâr-idealist" zihinler tarafından yine "muhafazakâr-idealist" insan tipi hedeflenerek kaleme alındığı izlenimini yaratmaktadır.

TYMM, "yetkin ve erdemli" olarak tanımladığı hedef insan profiline ulaşmak için 10 başlık altında 61 nitelik/özellik sıralamıştır. Sayılan özellikler şüphesiz artırılıp azaltılabilir olmakla birlikte toplumun önemli bir kesiminin üzerinde ortaklaşacağı özelliklerdir. Bununla birlikte TYMM, idealize ettiği "yetkin ve erdemli" insan için bir önkoşul koymaktadır: "Beden ve ruh bütünlüğü içinde yetkin ve erdemli insan!" Tüm sahada ve hızla uygulamaya geçmesi beklenen modelin, bilimsel olarak gözlenebilir, ölçülebilir bir kavram olmaktan çok uzak olan "ruh bütünlüğü" üzerine inşa edilmesi, uygulama sorunlarını da şüphesiz beraberinde getirecektir. Tüm modelin nüvesi kabul edilebilecek bu tanımlamanın psikoloji, pedagoji ve eğitimbilim literatüründeki yerleşik ve açık haliyle "bedensel, duygusal, zihinsel ve sosyal-kültürel bütünlük" olarak yeniden düzenlenmesi yerinde olacaktır.

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunun 2.maddesinde Türk Milli Eğitiminin genel amacı ve yetiştirilmek istenen insanda bulunması gereken özellikler hem yerel hem evrensel değerlerin bir sentezi yapılarak çok net ve açık bir biçimde ifade edilmiştir. Halen yürürlükte olan bu kanun maddesinde çizilen insan profilinin hangi nitelikleri ile yeter-

siz bulunduğu ve neden yeni bir insan profili tanımlamasına gerek duyulduğu topluma açıklanmalıdır.

1739 sayılı kanundaki profile vurgulanan Türk Milleti, Atatürk İlkeleri, Atatürk Milliyetçiliği, Laik, Demokratik ve Sosyal Hukuk Devleti ve Cumhuriyet kavramlarına yeni modelde ya hiç vurgu yoktur ya da önemsiz bir detay düzeyinde geçirilmiştir. Bariz bir tavrı yansıtan bu yaklaşımın, siyaset ve ideolojiler üstü bir anlayış ve kapsayıcılıkta ele alınması gereken Milli Eğitim modellerine hâkim kılınmaya çalışılması endişe vericidir. Ülkenin ve toplumun geleceğini şekillendirecek eğitim modelleri, anayasa ve yasalarda ifadesini bulan müşterek değerleri gereğince sindirmiş, aklın ve bilimin ışığında tüm toplum katmanlarını kuşatacak şekilde tasarlanmış olmalıdır. Aksi taktirde hâkim siyasi anlayışlara göre şekillenen ve sık sık değiştirilen eğitim uygulamaları toplumumuzu bir uçtan diğerine savurmaya ve zaman kaybettirmeye devam edecektir.

Değerler, maneviyat, ahlak vurgusu ve gözlemler

Bir eğitim programında bir şey ne kadar çok vurgulanıyorsa ona o denli ihtiyaç var demektir. Yeni programda da ahlak konusunun bu kadar vurgulanması, ahlaki yozlaşmanın artık telafi edilemeyecek noktada olduğunu düşündürmektedir. Ahlakı bozulma ve çürüme içinde olduğumuz tespiti ne yazık ki yerindedir ve gündelik yaşamımızda pek çok alanda bunun örnekleri vardır. Ancak buna dair müfredat dersler koymak veya disiplinler arası ortak bir alan olarak tüm öğretim programlarında buna yer vermek korkarız ki çözüm için yeterli olmayacaktır. Aksine toplumsal rol model olarak kabul edilen başta kanaat önderleri, politikacılar, sanatçılar ve diğer popüler aktörler "iyi", "kötü", "doğru", "yanlış" konularında ortak bir refleks geliştirmedikleri sürece, "ahlak"ın da günümüz iletişim ortamında sıradan bir müfredat detayına dönüşme tehlikesi bulunmaktadır.

Ahlakın özü doğruluk, dürüstlük, adalet, hakkaniyet ve liyakattir. Ahlakı bu sosyolojik düzleminden uzaklaştırıp dogmalara indirgemek ve onu birtakım sembollere hapsetmek, kavramı yozlaştıracak ve çok daha büyük toplumsal sorunlara yol açacaktır. Aynı şekilde maneviyat da insanın iç dünyasına dair hemen her şeyi (duygular, hisler, sevgiler, algılar, düşünceler, inançlar, değerler vb.) kapsayan geniş bir kavramdır. Maneviyatı oluşturan tüm bu unsurlar doğası gereği öznel, kişiye özgüdür ve özeldir. Dolayısıyla maneviyat söz konusu olduğunda ortak bir tanım ve içerik üzerinde anlaşmak ve bunları eğitim yoluyla kazandırmak mümkün değildir. Bu nedenledir ki bütün modern eğitim

modelleri inanç ve inançlara dayalı yaşam biçimlerinden arındırılmış, tüm inanç ve yaşam biçimlerine aynı mesafede duran bilimsel ve laik eğitimi benimsemiştir. Nitekim 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda Türk Milli Eğitiminin 14 temel ilkesi arasında bilimsel ve laik eğitim ilkeleri yer almaktadır.

Müfredat sadeleşiyor mu?

TYMM, "Sunuş"unda da sıkça vurgulandığı gibi beceri odaklı bir programdır. Beceriler; kavramsal beceriler, alana özgü beceriler, eğilimler ve fiziksel beceriler olarak sınıflandırılmıştır. Öğrenme çıktıları çerçevesi, fiziksel beceriler ve bilişsel becerilerin yanı sıra programlar arası beceriler olarak tanımlanan sosyal, duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri

ve değerler eğitimi gibi boyutları da kapsamaktadır. Sosyal, duygusal öğrenme becerileri, değerler eğitimi ve okuryazarlık, programlar arası bileşenler olarak tüm öğretim programları içine uygun konu ya da ünitelere yerleştirilmiştir.

Bilişsel beceriler içinde yer alan kavramsal beceriler; temel becerilere ilaveten 20 bütünlük beceri ve bunlara ait 70 süreç bileşeni ile karar verme, problem çözme ve eleştirel düşünme gibi 3 üst düzey düşünme becerisi ve bunlara ait 14 süreç bileşeni içermektedir. Alana özgü beceriler ise Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler alan becerileri olarak sınıflandırılmış ve her bir alan becerisine ait süreç becerileri belirlenmiş, bunun yanında kavramsal beceriler ile ilişkilendirilmiştir. Öğrenme çıktıları kavramsal beceri, süreç bileşeni ve göstergeleri şeklinde düzenlenmiştir.

TYMM'nin çıkış iddialarından biri "müfredat sadeleş-tirmesi"dir. Fakat önerilen modele göre bir ders düzeyinde düşünüldüğünde bile kazandırılması gereken 23 bilişsel becerinin 84 süreç bileşeni, 21 eğilim, 9 duygusal sosyal öğrenme becerisi, 9 okuryazarlık becerisi, 20 değer ve bunlara ilişkin eylemler, ayrıca alana özgü beceriler söz konusudur. Şu hâlde programın köklü bir değişiklik olmadığı, yalnızca sadeleştirme yapıldığı yönündeki açıklamalar ile programda gözlenen yoğunluk örtüşmemektedir.

Öte yandan, uzun süredir eğitim programlarında ve eğitim-öğretim uygulamalarında ihmal edilen resim/güzel sanatlar/görsel sanatlar, müzik, beden-eğitimi gibi derslere ilişkin de programda bir vurgu yoktur. Her geçen gün daha da sınav odaklı bir görüntüye bürünen okul sistemimiz, yukarıda ismi sayılan yaratıcı dersleri yok saymamalı, Türk gençliği müzik, sanat, edebiyat, spor ruhu olmayan nesiller olarak yetiştirmemelidir. Unutulmamalıdır ki müzik, sanat, edebiyat, spor; ahlaklı ve erdemli insan olmanın en önemli araçlarındandır.

